

[Udenrigsministeren.]

som hr. Stinus var inde på, og som jeg også tror det vil være godt at få en drøftelse af — så skal vi se det i den sammenhæng, for det er vel dér, forpligtelsen til virkeligt at gøre noget over for andre lande ligger. Hvis hjælpen blot består i, at vi ikke begrænser vores egen velstand, men blot flytter nogle penge fra andre lande, der er mere velhavende eller mere sparsommelige end vi, over til nogle tredjelande, så er det noget, man kan forsvare at gøre en overgang og for at holde en jævn rytme i u-landsbistanden, men i det lange løb mister hjælpen herved det indhold, som vi alle sammen gerne vil lægge i denne opgave.

Jeg var meget interesseret i den kronik, professor Kjeld Philip har skrevet i dag, og jeg ved også, at alle de, der arbejder med disse ting herhjemme, inklusive den administration, jeg jo repræsenterer, er meget optaget af disse spørgsmål. Det er godt, problemerne bliver overvejet. Jeg håber meget, vi kan få overvejet disse spørgsmål uden først og fremmest at gøre det til en egentlig politisk overvejelse netop nu. Der skal ikke så forfærdelig megen fantasi til, heller ikke så forfærdelig megen spådomsevne til for at kunne forudse, at ikke alene selve indholdet og karakteren af hjælpen, men også den måde, disse opgaver skal løses på, og hele grundlaget for hjælpen — jeg tænker her ikke på, om man skal bruge færre penge til det, men på hele måden at gøre det på — sikkert ser meget anderledes ud, når vi ser et godt stykke frem i tiden. Mange af vore præmisser bliver nok påvirket en hel del inden for det næste halve eller hele år. Derfor tror jeg, at den virkelig gode debat om disse ting forudsætter, at vi forbereder os og forbereder os godt, idet vi ligesom skal skyde os lidt ind på den verden, som egentlig ikke er så mærkværdig, men som man har lukket øjnene en lille smule for. Man kan vel sige, at der er noget overraskende i, at det går, som man venter.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til

udenrigsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om atom-anlæg (nukleare anlæg).

(Lovforslaget (nr. 50) findes i tillæg A. sp. 737, fremsættelsen i tidenden sp. 741).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Ole Espersen (S):

Dette er naturligvis en lov, vi skal have. Vi skal have en lov om atomanlæg, ellers ville det stå enhver frit for at opføre dem, og det kunne naturligvis ikke være rimeligt. De protester, der er fremkommet i de sidste dage, mod, at en lov af denne karakter gennemføres nu, de protester, der går på, at man skulle vente 2—3 eller 4 år og undersøge den tekniske udvikling endnu grundigere først, er altså fejlagtige. En lov må man have for at have styr på udviklingen.

De mere detaljerede og tekniske regler, der findes i lovforslaget, om forsikring, om erstatning osv. og i princippet også om proceduren omkring godkendelsen af disse anlæg, disse detaljerede regler kan socialdemokratiet gå ind for, og regeringen kan i det hele vente, at vi i store træk vil være velvilligt indstillet over for lovforslaget.

Men det er, som om de sidste års udvikling inden for teknologi, de sidste års debatter om risikoen ved atomkraftanlæg måske ikke i helt tilstrækkelig grad har præget lovforslaget. Det fremsættes af justitsministeren, og det er rimeligt i det omfang, lovforslaget vedrører forsikring og erstatning, men det er, så vidt jeg kan se, ikke det allervæsentligste ved denne lovgivning. Godkendelsen af bl. a. atomkraftanlæg skal gives af undervisningsministeren. Det er rimeligt, for så vidt det drejer sig om forsøgsvirksomhed, som har tilknytning til universiteterne, men spørgsmålet om opførelsen af store atomkraftanlæg og brugen af atomkraft er langt mere vidtrækkende, det berører samfundet som helhed, og det indebærer så vigtige beslutninger, at de næppe bør opfattes som fagministerielle.

Ved denne første behandling skal jeg

[Ole Espersen.]

alene koncentrere mig om godkendelsesproceduren, altså spørgsmålet om, hvem der kan bestemme, hvorvidt vi skal have atomanlæg her i Danmark.

Folketinget kritiseres undertiden, og jeg mener til en vis grad med rette, for i for høj grad at beskæftige sig med detaljer. Det må forekomme de fleste indlysende ganske umiddelbart, at spørgsmålet om opførelsen af et atomkraftanlæg, herunder dette anlægs placering, vil være af overordentlig stor betydning for det danske samfund, ikke blot for det samfund, vi kender i dag og om 10 år, men for samfundet generationer frem i tiden. Det er derfor mit partis opfattelse, at folketinget i hvert enkelt tilfælde bør tage stilling til, om et atomkraftværk bør opføres eller ej, herunder dets placering. Jeg er klar over, at statsministeren i besvarelse af et spørgsmål den 16. januar lovede, at når vi skulle beslutte os for det første atomkraftværk, skulle det ske i form af en folketingsbeslutning, og det er jo et løfte, der går videre end den gældende lov, hvorefter statsministeren på egen hånd kunne træffe beslutningen. Ikke desto mindre mener socialdemokratiet, at tinget bør have lejlighed til at tage denne beslutning i hvert enkelt tilfælde.

Denne stillingtagen fra vores side er naturligvis bl. a. begrundet i, at der i den senere tid, bl. a. fra særdeles kvalificeret side, er rejst tvivl om, hvorvidt der nu også kan skabes tilstrækkelige sikkerhedsforanstaltninger.

Beslutter vi, at folketinget skal tage stilling til dette meget vigtige spørgsmål om opførelsen af et atomkraftanlæg, vil vi i i virkeligheden til en vis grad følge den allerede eksisterende praksis, for det forekommer jo jævnlige, når det drejer sig om større investeringer, at det er folketinget, der træffer beslutningen i en speciel lov. Vi er vant til, at selv få kilometer landevej kræver, at en særlig lov vedtages. Det forekommer derfor rimeligt, at vi også tager beslutningen, når det drejer sig om atomkraftværker.

Man kunne sige, og det er måske baggrunden for forslaget, at medens motorveje bygges for offentlige midler, så vil atomkraftværker ikke nødvendigvis blive finansieret af offentlige midler, af statsmidler. Jeg tror imidlertid, det er en lidt forældet betragt-

ning. Samfundsmæssigt set, når vi vurderer vores ressourcer, når vi vurderer, hvad vi har råd til at bygge af nyt, om det kan betale sig eller ej, ja, så er det i virkeligheden ret ligegyldigt, om det drejer sig om midler, der har gået gennem statskassen først eller ej.

En af begrundelserne for, at jeg synes, folketinget bør tages med på råd i hvert enkelt tilfælde, er, at denne nye lov, hvortil vi her har fået et forslag, vil medføre, at den danske stat vil kunne komme til at være ansvarlig for erstatningskrav på omkring 1/2 mia kr. Jeg mener selvsagt ikke, at vi skal beskæftige os med detaljer omkring opførelsen af atomkraftværker, hvis vi skal have dem, men vi skal have mulighed for at tage stilling til placering og til sikkerhedsproblemer af mere væsentlig karakter.

En yderligere begrundelse ligger i, at opførelsen af et atomkraftværk vil berøre interesser fra forskellige ministerier: miljøministeriet, ministeriet for offentlige arbejder, og også handelsministeriets interesser vil nødvendigvis være stærkt involveret.

Efter forslaget udvides, som jeg lige nævnte, det offentliges erstatningsansvar i betydelig grad; i realiteten skal staten betale skader, der ligger mellem 75 mill. kr. og 530 mill. kr. At man er oppe på så store beløb, og at man finder, at statens ansvar må træde ind til endelig afholdelse af disse udgifter, det er vel en slags påmindelse om, at vi måske befinder os på et område, hvor det var det rimeligste, at det var staten alene, der havde ansvaret for opførelsen af atomkraftværker, at det var staten som havde den fuldstændige ledelse af dem. Det er sjældent, man i Danmark har tilfælde, hvor staten bliver ansvarlig for private eller ikke-statslige organers virksomhed. Det mener jeg er et problem, som vi bør koncentrere os om under udvalgsbehandlingen. Hvis der praktisk taget ingen risiko er ved atomanlæg, hvis staten altså uden større nervøsitet skulle kunne påtage sig denne store garantiforpligtelse, så skulle anlægsindehaveren jo også kunne forsikre sig for hele det beløb, han kan blive ansvarlig for.

Jeg tror, vi kan forvente, og det kan vi kun glæde os over, en engageret, en hed debat omkring opførelsen af atomkraftværker. Der er forhold, der tyder på, at denne debat måske bliver lige så engageret som

[Ole Espersen.]

den, vi havde omkring vor tilslutning til fællesmarkedet. Alene det er vel en begrundelse for, at folketinget må have den endelige afgørelse.

Vi skal sørge for, at vi, når beslutningerne skal træffes, kan gøre det uden hensyn til specifikke lokale interesser. Jeg er ikke i tvivl om, at en del af den debat, der kommer, en del af de aktionsgrupper, der måske er ved at blive dannet, vil blive af lokal karakter, og det vil betyde, at vi må få ansvaret for en samlet stillingtagen her.

Som jeg nævnte før, vedrører spørgsmålet om atomkraftværker adskillige ministerier og adskillige udvalg i folketinget. Det berører udvalgene for fysisk planlægning, miljø, offentlige arbejder, erhverv og forskning. Derfor bør folketinget efter socialdemokratiets mening nedsætte et specielt udvalg, som skal have ansvaret for den samlede stillingtagen til opførelse af atomanlæg og brugen af atomkraft. Dette specielle udvalg, som må have repræsentation for de eksisterende udvalg, vi har, må have lejlighed til også at gennemføre høringer af eksperter inden for det område, der er tale om her. Vi må simpelt hen samle al den ekspertise, vi råder over, i et enkelt udvalg, og vi må sørge for, at dette udvalg får de allerbedste oplysningsmuligheder. Kun derved vil Danmark til sin tid på et fuldt forsvarligt grundlag kunne sige ja eller nej til opførelse af atomkraftværker.

Træff (FP):

Vi i fremskridtspartiet kan helt tilslutte os det af socialdemokratiet fremførte forslag om at nedsætte et specielt udvalg til behandling af atomenergispørgsmålene.

Dette lovforslag er et sjovt lovforslag på den måde, at det både er en anlægslov, en tilsynslov og en lov om erstatninger. Jeg finder den måde, lovforslaget er formuleret på, meget uheldig, idet der gives en enkelt minister vide beføjelser til at godkende dels, hvad der er kernebrændstof, dels hvornår et anlæg skal opføres, dels hvor et anlæg skal ligge. Jeg tror, det er rigtigt, at man får dette afgjort i folketinget. Det er meget, meget store investeringer, der her er tale om, og vi har ikke råd til at foretage fejlinvesteringer.

Det er jo med fredelig anvendelse for øje,

at vi ønsker, man skal oprette atomanlæg her i Danmark — eller at nogle ønsker det, vil jeg sige — men man må ikke glemme, at lige meget hvilket system vi vælger, så vil der i dette system dannes plutonium, og plutonium er en væsentlig bestanddel i brintbombeproduktion. De affaldsstoffer, der bliver produceret i et atomkraftværk, har altså storpolitisk værdi, og det må vi også tage hensyn til.

En ting, jeg savner i dette lovforslag, er nogle regler om transport af kernebrændstof, om nukleart stof og om nukleare skibe. Jeg finder, at farvandene omkring vort land er så lavvandede, at det må være nødvendigt at påbyde lods- eller konvojtvang for sådanne skibe. Det er et spørgsmål, som jeg finder udvalget bør tage stilling til. Sikkerheden kan ikke blive for stor. Det er også et spørgsmål, om de erstatninger, der er nævnt i dette lovforslag, virkelig er store nok, når det kommer til stykket, hvis der skulle ske en katastrofe. Jeg vil betvivle dette.

Endelig skal jeg tage stilling til de straffebestemmelser, der findes i § 47, hvorefter man maksimalt kan få 2 års fængsel for bevidst at ødelægge eller overtræde de bestemmelser og forordninger, der er givet for sådanne anlæg. Jeg finder, det er meget lidt. Der bør være tale om straffe, som ligger på højde med, hvad der anvendes for forsøg på manddrab eller forsøg på folkedrab. Det er også et spørgsmål, der bør tages op i udvalget.

Endelig ser vi meget gerne, at der bliver indkaldt eksperter — og det ikke bare danske eksperter, men også eksperter fra Sverige, USA og andre lande, som kunne tænkes at være leverandører til sådan et værk — således at man kan få en virkelig høring her i folketinget om disse spørgsmål.

Holmberg (V):

Jeg læste en notits i et blad forleden dag, hvor der stod, at folketinget nu på torsdag, altså i dag, skulle tage stilling til, om der skulle bygges et atomkraftværk i Danmark. Man må nok have lov at sige, at det er en meget stor misforståelse. Vi har, som vi ved, i forvejen en atomanlægslov, og det er sikkert også rigtigt, som der er blevet gjort opmærksom på fra hr. Ole Espersens side — og som det også er bekræftet af statsmini-

[Holmberg.]

steren — at til den tid, da vi eventuelt skal have et atomkraftanlæg, så må det blive folketingets ansvar i al fald at give tilladelse til bygning og drift af det. Så meget eller så lidt om det.

Sagt meget enkelt handler dette lovfor-slag om det forsikringsmæssige, idet det bygger på nogle konventioner, som det sik-kert vil være rigtigt at ratificere. Atoman-lægsloven fra 1962 indførte jo objektivt ansvar for skader forvoldt ved atomulykker med dertil knyttet tvungen ansvarsforsik-ring. Denne gældende lovs erstatningsretlige bestemmelser hviler på en Paris-konvention fra den 29. juli 1960, der drejer sig om an-svar over for tredjemand. At der bør være et objektivt ansvar, og at der skal være an-svarsforsikringspligt, behøver vel ikke no-gen nærmere begrundelse, for det må jo er-ken-des, at der her er tale om en særlig form for virksomhed, som måske kan indebære en fare. Det er altså ikke det, vi skal tage stil-ling til i forbindelse med nærværende lovfor-slag.

I 1963 blev der vedtaget en tillægskon-vention, hvor beløbsrammen for offentlige tilskud forøgedes meget væsentligt i forhold til den oprindelige Paris-konvention. Samme år blev der indgået en verdensomspændende konvention om det civile retlige ansvar for atomskader, nemlig Wienerkonventionen, men på de fleste områder var dens bestem-melser faktisk i overensstemmelse med Paris-konventionen. For at skabe størst mulig overensstemmelse blev der alligevel i 1964 vedtaget en tillægskonvention til Paris-kon-ventionen.

Det kan lyde lidt indviklet, men begynder vi at læse det, hvad vi selvfølgelig gør — vi har fået en hel bog derom — så lyder det egentlig meget fornuftigt. Ingen af de nævnte konventioner er ratificeret af Dan-mark, og det, lovforslaget bl.a. går ud på, er, at det skal kunne lade sig gøre.

Hvad er det så, vi skriver under på, hvis vi ratificerer dem? Ja, Paris-konventionen og dens tillægsprotokol foreskriver, at de delta-gende stater garanterer erstatning for ska-der, for hvilke indehaveren af et anlæg er ansvarlig. Det drejer sig om erstatninger op til 900 mill. danske kr. Erstatninger op til de 530 mill. kr. skal dækkes af anlægsinde-

haverens forsikringer og af offentlige midler i den stat, hvor anlægget er beliggende, mens beløbet mellem de 530 mill. kr. og op til 900 mill. kr. dækkes af midler stillet til rådighed af de stater, der har ratificeret konventionen. Det har vel-ingen særlig men-ing her ved første behandling at begynde at læse op, hvordan dette ansvar skal forde-les. Det kan vi alle sammen læse i det mate-riale, vi har fået. Hvis vi læser det hele, må vi erkende, at det kan godt virke lidt ind-viklet, i al fald det tekniske. Det er et for-slag, som absolut egner sig til udvalgsbe-handling.

Vi må jo indrømme, at det er en ny tid. Vi ved, at Danmark inden for OECD delta-ger i det internationale samarbejde om atom-energiens fredelige udnyttelse, og så er det også naturligt, at vi bidrager økonomisk.

Lovforslagets § 1 indeholder en hel del definitioner af atomanlæg og transportmid-ler, erstatning og forsikring. Lovforslagets hovedprincip er, at erstatning skal ydes af indehaveren af atomanlægget, som der på-hviler erstatningsansvar, selv om skaden er hændelig. Der er en del bestemmelser om territoriale anvendelsesområder, ulykker i og uden for anlægget, under transport m.v., de danske domstoles kompetence osv.

Det bliver tit og ofte sagt, at et lovforslag egner sig til udvalgsbehandling.

Det kan være mere eller mindre rigtigt, men i dette tilfælde er det i hvert fald rig-tigt, og vi tilsiger velvillig udvalgsbehand-ling.

Lone Dybkjær (RV):

Som det fremgår af justitsministerens fremsættelse, er der ikke tale om nogen ny lov. Lovforslaget gentager i det væsentlige den gamle lov fra 1962, men der foreslås en række ændringer i erstatningsreglerne af hensyn til Danmarks eventuelle ratifikation af nogle internationale konventioner samt tilføjelse af en bestemmelse om et gebyr for godkendelse af og tilsyn med anlæg.

Lovforslaget indeholder i det væsentlige tre hovedpunkter. For det første: hvad er et atomanlæg? For det andet: hvem godken-der, om der må bygges et atomanlæg? Og for det tredje: erstatningsregler.

De to første punkter fylder næsten ingen-ting, mens erstatningsreglerne fylder det

[Lone Dybkjær.]

meste af den resterende del af lovforslaget. De er meget fyldige og meget detaljerede og i øvrigt meget svære at læse.

Med hensyn til det første, selve definitionen af et atomanlæg, er der ikke noget særlig nyt at sige. Definitionen følger i det væsentlige den definition, man havde i den gamle lov.

Med hensyn til godkendelse — og det er det, jeg i det væsentlige skal beskæftige mig med, fordi det forekommer mig at være det, der har størst interesse — er der langt mere at sige,

Ifølge den gældende lov er det undervisningsministeren, der godkender, om et atomanlæg kan bygges eller ikke. Det udvalg, der har arbejdet med loven, har ikke haft som kommissorium at tage stilling til selve godkendelsesproceduren og har som følge deraf heller ikke fremsat forslag til ændringer. Det synes at være manges opfattelse, også det radikale venstres, at folketinget skal ind i denne procedure om godkendelse af eller beslutning om et atomanlæg. Spørgsmålet er blot, hvordan folketinget skal drages ind. Efter min opfattelse er der to måder, man kan gøre dette på. Den ene måde går ud på, at der i folketinget finder en principiel drøftelse sted af, om man skal have atomanlæg eller ikke. Efter denne diskussion, som måske ender i en vedtagelse om, at man kan bygge f.eks. atomkraftværker, kan man tænke sig, at folketinget for så vidt ikke længere indblandes i spørgsmålet. Den anden måde at behandle spørgsmålet på er, at hvert atomanlæg godkendes i folketinget som en egentlig anlægslov, og at folketinget dermed for større enkeltspørgsmåls vedkommende indblandes i anlægget af hvert enkelt atomkraftværk. Jeg synes, der er flere ting, der taler for den sidste løsning, fordi den i højere grad sikrer belysning af en række af de spørgsmål, som det er meget vigtigt at få belyst.

For det første må man gøre sig klart, at spørgsmålet om atomkraftværker eller ikke, uanset at vi har en lov, bør afgøres som led i

en større energipolitisk drøftelse. Under denne drøftelse skal vi naturligvis have spørgsmålet om afhængighed af udlandet, statens placering og den slags ind i billedet.

For det andet synes jeg, det er nødvendigt med en meget stor åbenhed om hele spørgsmålet om atomkraftværker, sådan at vi ikke får en følelsesmæssig, måske mere usaglig debat med en række beskyldninger om hemmeligholdelse, om, at man ikke kan få alt at vide, og den slags ting. Kun hvis der er en åbenhed i debatten, har vi mulighed for at tage stilling til spørgsmålet på en tilstrækkelig bred baggrund.

For det tredje er der tale om meget store investeringer, som på den ene eller den anden måde vil påvirke landets økonomi. Ifølge Elsams foreliggende planer er det tanken, der skal opføres et atomkraftværk hvert tredje år, og det vil altså sige en investering af 2 mia kr. hvert tredje år på dette område.

For det fjerde er der tale om meget store sikkerhedsmæssige og miljømæssige problemer i forbindelse med et atomkraftværk. Jeg skal her blot antyde nogle af dem. For det første spørgsmålet om spildvarme. For hvert atomkraftværk opstår der mængder af spildvarme. Denne spildvarme kan ikke undgå at påvirke miljøet. Hvordan vil vi klare dette spørgsmål? Hensyn til beliggenhed og den slags kommer naturligvis ind her. For det andet må vi undersøge, i hvilket omfang der er tale om radioaktiv stråling fra atomkraftværker. De foreløbige oplysninger tyder på, at dette problem måske er af en mindre størrelsesorden, men det forekommer mig alligevel, at vi må have en nærmere belysning af spørgsmålet. For det tredje er der selve sikkerhedsspørgsmålet i forbindelse med den egentlige reaktor. Der foreligger meget divergerende oplysninger fra udlandet om, i hvilket omfang der er problemer med driften af reaktorerne, og jeg synes, det er nødvendigt, at man får meget nøje oplysninger om driftssikkerheden. Hertil kommer, og det er måske det væsentligste, at der er meget stor forskel på de for-

[Lone Dybkjær.]

skellige reaktortyper, og man kan her blive stillet over for spørgsmålet om sikkerhed kontra økonomi. Det kan godt være, at de reaktorer, der alt taget i betragtning frembyder den ringeste fare, også er de dyreste at anlægge. Hvordan skal vi da afveje denne sikkerhed over for økonomien? For det femte må man sige, at alle reaktorer er farlige, hvis der sker angreb på dem, et angreb, der bevirker, at der kan ske et udslip af radioaktivt materiale, og spørgsmålet bliver derfor: hvordan kan vi sikre reaktorerne mod sådanne angreb, som kan bestå af nedstyrtinger af fly eller direkte sabotage?

Det sidste spørgsmål er måske nok det væsentligste, nemlig spørgsmålet om selve affaldet. Hvordan skal dette affald opbevares? De hidtidige planer indebærer, så vidt jeg ved, at man sender det til udlandet og får det oparbejdet, og så beholder udlandet det, der bliver tilovers, og vi får det, man kan bruge igen i reaktorerne. Det er nok på længere sigt ikke nogen særlig god løsning. Jeg tror, vi kan være ret overbevist om, at udlandet meget hurtigt vil begynde at sende denne affaldsmængde retur, og hvor skal vi så gøre af det? Det er affald, der skal opbevares i mange tusind år. Inden man tager stilling til spørgsmålet om godkendelse eller ikke, synes jeg, det er nødvendigt at få disse spørgsmål og en række andre spørgsmål belyst.

Det tredje hovedspørgsmål i lovforslaget er spørgsmålet om erstatningsreglerne. Der er nogle af ordførerne, der har været inde på spørgsmålet, og jeg ved, at andre vil komme ind på det. Jeg vil blot sige, som jeg også sagde på et lidt tidligere tidspunkt, og som det også fremgik af ordføretalerne i 1962, at de er meget komplicerede og meget vanskeligt tilgængelige for andre end eksperter inden for dette område, men vi vil i det radikale venstre stille os positivt over for en ratifikation af de foreslåede konventioner.

Det kan måske vise sig, at man ønsker at komme igennem i folketinget hurtigere med spørgsmålet om erstatningsregler, end man kan komme igennem hele diskussionen om godkendelse, og derfor synes jeg, man kan overveje at dele loven i to. Det var der i øvrigt også tale om, dengang den blev lavet. På det tidspunkt havde man egentlig kun som modargument, at så ville man være nødt til at skrive definitionerne både i loven

om erstatningsreglerne og i loven om godkendelsesproceduren, hvilket man fandt besværligt. Det kan jeg dårligt tænke mig er et argument, der holder særlig godt. Jeg skal derfor bede om, at man i den videre behandling overvejer, om det vil være hensigtsmæssigt at dele denne lov i to, sådan at man får et udvalg, der beskæftiger sig med de erstatningsmæssige spørgsmål, og et udvalg, der beskæftiger sig med godkendelsesproceduren.

I denne sammenhæng vil jeg sige, at vi er positive over for socialdemokratiets forslag om nedsættelse af et ad hoc-udvalg, men jeg vil gerne spørge, om det er tanken, at dette ad hoc-udvalg kun skal beskæftige sig med godkendelsesprocedurerne, eller det også skal beskæftige sig med erstatningsreglerne. Man kunne godt forestille sig, at erstatningsreglerne fortsat blev behandlet i retsudvalgets regie.

Endelig skal jeg sige et par ord om tidsfaktoren. Det fremgår af dagspressen, at man synes at have meget stor hast med at få taget stilling til, om vi skal have atomkraftværker her i landet eller ikke, alene af den grund at der går så mange år, inden et atomkraftanlæg kan stå færdigbygget. Jeg føler imidlertid, at det er meget nødvendigt, at vi afsætter god tid til en folkelig debat om hele spørgsmålet om atomkraftværker. Jeg tror, vi vil få kolossale bagslag, hvis vi vedtager dette lovforslag meget forhastet, uden at man virkelig har fået denne folkelige debat.

Til allersidst kunne jeg få lyst til at komme med en henstilling til hele folketinget, men også til offentligheden i al almindelighed. Der er endnu mange uoplyste spørgsmål i forbindelse med atomkraftværker, og jeg har forsøgt at antyde nogle af dem. Jeg vil derfor bede om, at man venter med at tage stilling til spørgsmålet, til man ved noget mere om hele problemet, Jeg synes, det ville være meget uheldigt, hvis vi allerede på nuværende tidspunkt får låst os fast i en stillingtagen for eller imod atomkraftværker. Jeg synes, vi først må have fat i endnu flere oplysninger.

Bendix (KF):

Dette lovforslag falder naturligt i 2 dele. For det første, hvilke regler der skal gælde for projektering og anlæg af atomreaktorer i

[Bendix.]

Danmark. For det andet, hvilke regler der skal gælde i tilfælde af ulykker med reaktorer.

Hvad det første angår, svarer lovforslaget stort set til de gældende lovregler. Siden den gældende lov om nukleare anlæg blev gennemført i 1962, er der dog sket en sådan udvikling, at der i dag må siges at være et udtalt behov for en mere generel debat om nukleare anlæg. Denne debat skal selvfølgelig ses i lyset af den almene energidebat, som regeringen har bebudet til marts måned.

Jeg skal med det samme slå fast, at det vil være det konservative folkepartis indstilling, at vi følger forslaget om nedsættelse af et specielt udvalg til behandling af dette spørgsmål, og at vi lader dette udvalg foranstalte en høring omkring hele problemkomplekset: fredelig udnyttelse af atomkraft. En sådan høring skal give folketinget et solidt informationsgrundlag vedrørende dette og tilstødende spørgsmål så solidt som overhovedet muligt. Før et sådant offentlig tilgængeligt informationsgrundlag er til stede — og det skal være af både bredde og dybde — bør der ikke i Danmark træffes nogen konkrete beslutninger om at igangsætte projektering af atomkraftværker.

I denne sammenhæng skal jeg henvise til den betænkning, som udvalget for forretningsordenen afgav den 16. maj 1973. Den findes i fortryk fra folketingsåret 1972-73 på blad nr. 463, og jeg tillader mig at citere:

„Udvalget er dog af den opfattelse, at hvis et udvalg i ganske særlige tilfælde ønsker at iværksætte en offentlig høring inden for de mere begrænsede rammer, der foreligger efter dansk forfatningsskik, med det formål at få en sagkyndig belysning af en sag, vil dette kunne ske på forsøgsmæssig basis uden ændring af forretningsordenen efter nærmere aftale med præsidiet om vilkårene.“

Det konservative folkeparti agter i henhold til dette at arbejde for, at høringer kan gennemføres på dette område, og vi glæder os over allerede at have fået tilkendegivelser, der synes at sikre, at der kan blive stor tilslutning til dette ønske.

Jeg skal med det samme prøve på at fastslå, på hvilke områder jeg mener der er mest brug for dybtgående undersøgelser i forbindelse med sådanne høringer. For det første:

de sikkerhedsmæssige og miljømæssige konsekvenser af et atomkraftværks ordinære drift må omhyggeligt belyses. Her tænkes såvel på konsekvenserne i forbindelse med den radioaktive stråling, på affaldsproblematikken og på de overvejelser, der må knytte sig til det store varmetab, der følger med et sådant værk. Hvad angår det sidste kender vi problemstillingen fra rapporten om Barsebäckværket. Det blev i miljøudvalget i går aftalt, at denne rapport først skal til kritisk behandling i forbindelse med dette lovforslags udvalgsbehandling. Jeg vil med det samme sige, at jeg føler mig ikke spor tilfreds med denne rapport. Der er alt for mange uafklarede punkter i forbindelse med Barsebäckværkets drift. Må jeg bl. a. henvise til spørgsmålet om den store spildvarmeafgivelse til Øresund, om hvis konsekvenser der synes at være meget delte meninger. Også på andre områder forekommer den pågældende rapport at være mindre betryggende, hvilket vi kommer til at vende tilbage til efter dette lovforslags første behandling.

Det andet hovedområde, jeg mener disse høringer skal beskæftige sig med, er de mange problemer, der knytter sig til uheld i forbindelse med atomkraftværker; de må ligeledes nøje undersøges. Her tænkes ikke på erstatningsproblematikken, men på en vurdering af ulykkesrisikoen samt en vurdering af konsekvenserne af forskellige typer af ulykker. Det drejer sig her f. eks. om ulykker, der kan ske ved flystyrt ved kraftværker, og ulykker i forbindelse med sabotage, som jo er en mulighed, vi desværre ikke kan se bort fra i dag. Det drejer sig også om ulykker, der ikke har ydre, voldelige årsager, f. eks. sammenbrud i et værks køle- og nødkølesystem. Jeg er naturligvis bekendt med, at vi også herhjemme på Risø arbejder med disse — og specielt de sidstnævnte — problemer.

Må jeg i denne forbindelse henvise til den amerikanske debat om disse spørgsmål, som har været ganske intensiv og fortsat er det. Så vidt det er mig bekendt, er der inden for den allerseneste tid i den amerikanske kongres foretaget nye høringer om disse problemer. Jeg har bedt folketingets udmærkede oplysningstjeneste om at hjemskaffe dokumentation fra disse høringer; dette materiale er endnu ikke fremkommet, men det kan

[Bendix.]

blive en meget nyttig del af den dokumentation, beslutninger her i folketinget skal hvile på.

Hvad der specielt bekymrer mig i forbindelse med den løbende debat om disse spørgsmål er den tvivl, der hersker om effektiviteten i allerede eksisterende atomkraftværkers nødkøleanlæg. Er nødkølingen ikke absolut pålidelig og effektiv, ligger der i denne problemkreds stof til megen eftertanke. Brændselementerne i eksisterende atomkraftværker opfører sig heller ikke efter forventningerne alle steder, og dette kan også give anledning til megen overvejelse. Disse og en række andre problemer må vi underkaste en nøje undersøgelse i det kommende arbejde.

Det tredje hovedspørgsmål, disse høringer skal beskæftige sig med, er efter min opfattelse de samlede energipolitiske konsekvenser af beslutninger på dette vitale område. Hvad der kan give anledning til alvorlige overvejelser her, synes nok så meget at være, at der på lang sigt er for megen energi snarere end for lidt energi. Konsekvenserne af en stadig udvidelse af energiforbruget på globalt plan kan godt være ganske uoverskuelige; her tænkes ikke mindst på konsekvenserne for den globale varmebalance.

I forbindelse med lovforslagets kapitel II skal to mere specielle spørgsmål rejses ved denne førstebehandling. For det første om det er hensigtsmæssigt, at beslutninger på dette område henhører under to ministeriers ressort. I henhold til lovforslaget skal såvel justitsministeriet som undervisningsministeriet være ansvarlige for dele af beslutningsprocessen i denne sammenhæng. Det kan dels give anledning til en dobbeltadministration, som er uønskelig — men det er den mindste side af sagen — dels give mulighed for en vis ansvarsforflygtigelse. For det andet må man rejse det spørgsmål — andre har rejst det allerede — om projektering og anlæg af atomkraftværker ikke bør ligge endeligt i folketingets hånd. Dette siges på trods af, at statsministeren har givet tilsagn om, at folketinget skal blive hørt i forbindelse med den enkelte beslutning.

Om lovforslagets erstatningsretlige og folkeretlige side skal siges, at det er tilfredsstillende efter vores opfattelse, at det internationale samarbejde på dette område er

både udbredt og dybtgående. Foreløbig kan det konservative folkeparti tiltræde, at vi underskriver og forbereder ratifikation af Pariskonventionen med tillægskonvention og tillægsprotokoller, og at vi i første omgang forholder os afventende i forhold til Wienerkonventionen.

De erstatningsstørrelser, som lovforslaget og konventionerne opererer med, må naturligvis i det efterfølgende arbejde underkastes en kritisk analyse, hvor det bl. a. vil være af interesse at inddrage den højeste sagkundskab inden for forsikringsområdet.

Hvad lovforslaget og konventionerne specielt tager sigte på, er jo erstatning i forhold til tredjepart ved ulykker. Det kan i denne sammenhæng vække nogen bekymring at visse ulykker ikke erstattes, nemlig ulykker, der skyldes naturkatastrofe, fjendtlighed, borgerkrig eller sabotage.

I det sidste tilfælde synes det at være den skadevoldende, der skal udrede erstatningerne; det giver ikke den ramte tredjepart megen tryghed, og dette må nærmere diskuteres under det kommende arbejde. Denne bemærkning gælder i øvrigt naturligvis hele lovens kapitel III.

Jeg skal slutte med at sige, at det konservative folkeparti tilsiger dette lovforslag en meget grundig behandling; vi har ikke taget stilling til hovedspørgsmålet: anlæg eller ikke anlæg af atomkraftværker i Danmark.

Poul Boeg (CD):

Den debat, vi allerede har haft igennem 5 ordførertaler, synes at vise, at spørgsmålene naturligt kan inddeles i 3 afdelinger, nemlig for det første spørgsmålet om selve substansen af det foreliggende lovforslag, dernæst spørgsmålet om kompetence- og bemyndigelsesproblematikken og endelig for det tredje spørgsmålet om, hvilken procedure det vil være rigtigt at folketinget anvender over for dette forslag.

Hvad først angår spørgsmålet om indholdet af det lovforslag, vi har til behandling, har flere ordførere været inde på dette, at det atter falder i 2 naturlige underafdelinger, idet der nemlig dels er spørgsmålet om erstatningsreglerne, dels det mere principielle spørgsmål om regler for oprettelse af atomkraftværker.

Her kan man vel tillade sig at sige, at det stiller sig på en lidt paradoksal måde, nem-

[Poul Boeg.]

lig sådan at langt det meste af lovforslaget handler om erstatningsreglerne, og det udvalg, som var nedsat, og som afgav en betænkning, havde også kun et kommissorium til at behandle dette spørgsmål.

Der er ikke særlig meget i lovforslaget om det andet spørgsmål, men samtidig er det jo helt klart fra de kronikker, vi har set i de senere dage i søndags i Berlingske, i tirsdags i Politiken, fra det materiale, der fra forskellige nydannede organisationer er tilgået folketingsmedlemmerne, og fra den debat, vi har haft her, at det, der så udpræget interesserer offentligheden, er selve spørgsmålet om reglerne for oprettelse af atomkraftværker, og hvorvidt sådanne skal oprettes.

Jeg skal først gøre et par bemærkninger om det, der som sagt fylder mest, nemlig erstatningsreglerne. Der vil jeg blot her, hvor vi jo skal nøjes med at skitsere nogle generelle principper, pege på, at det centrale i dette forslag sammenholdt med den allerede eksisterende lov fra 1962 er, at der sker en ret betydelig udvidelse af statens ansvar. Det hilser vi med tilfredshed. Det ligger jo på linje med, hvad vi f. eks. for få dage siden hørte her i tinget i forbindelse med søloven; det ligger også på linje med udtalelser fra justitsministeren både i retsudvalget og til pressen om et øget ansvar fra det offentliges side.

Vi kan derfor i princippet tiltræde de ændringer, der her foreslås, ændringer, der jo er en konsekvens af internationalt og nordisk samarbejde. Vi hilser med særlig glæde det intensive nordiske samarbejde, der har ført til enighed, og vi kan tiltræde de konklusioner, som justitsministeren lægger op til, nemlig at man skal ratificere Pariskonventionen og tillægskonventionen, men ikke Wienerkonventionen.

Man er også inde på fra justitsministeriets side at ratificere Bruxelleskonventionen af 1971 om ansvaret for søtransport af atommateriale. Hvad det angår, ville vi blot mene, at det var ønskeligt, hvis vi ved lejlighed kunne få noget at vide om, hvordan de andre nordiske lande har stillet sig.

Men som jeg sagde før, er det, der egentlig synes at interessere mest, det mere principielle spørgsmål om oprettelse og godkendelse af atomkraftværker.

Selv om en anden ordfører har været inde

på det, synes jeg, det af hensyn til offentligheden er meget vigtigt, at vi her får præciseret, at dette lovforslag jo ikke i sig selv tager nogen stilling for eller imod oprettelsen af atomkraftværker. Det, som loven gør, er, at den etablerer en procedure, og her er det væsentligt at hæfte sig ved, at vi jo har den fundamentale retsregel, at hvad der ikke udtrykkeligt er forbudt borgerne, det er dem tilladt. Derfor ligger der netop en beskyttelse i, at man forbyder oprettelse af atomkraftværker i den forstand, at det kun kan gøres, hvis man har en forudgående godkendelse.

I spørgsmålet om, hvorvidt sådan godkendelse skal gives, og hvordan man altså skal stille sig til spørgsmålet, stiller centrumdemokraterne sig i princippet positivt til oprettelse af atomkraftværker. Men samtidig vil vi gerne sige, at det naturligvis ikke betyder, at vi ikke er indstillet på at tage hensyn til de mange røster, der har rejst sig i befolkningen, som advarer mod oprettelsen af atomkraftværker.

Det fremgår jo af dette, at der i hvert fald i store dele af befolkningen gør sig bekymringer gældende. Og dér har vi for det første det rent principielle standpunkt, at når befolkningen eller en del af befolkningen giver udtryk for bekymringer, kan vi ikke uden videre tillade os at tage disse bekymringer let, og det må gælde, hvad enten man ville komme sagligt til den konklusion, at bekymringerne var berettigede eller at de ikke var berettigede; det må være en opgave for folketinget at berolige befolkningen, hvis den er bekymret.

Men dertil kommer for det andet i det konkrete tilfælde, at der ikke foreligger nogen klar og utvetydig dokumentation for, at denne bekymring er helt uberettiget. Forholdet er jo det, at der fra forskellige eksperter side foreligger forskellige udtalelser om de farer, der kan være involveret i denne forbindelse; var eksperterne blot enige, var det ret så enkel en sag.

Det, jeg vil sige med dette, er altså blot, at vi er indstillet på, når vi kommer til udvalgsbehandlingen, at se meget nøje og meget detaljeret på de synspunkter, der dér er kommet frem, og lade dem indgå i den endelige beslutningsproces, men vort primære udgangspunkt er altså en positiv holdning over for atomkraftværker.

[Poul Boeg.]

Jeg vil dernæst gerne gøre et par bemærkninger om det spørgsmål, som mange ordførere har været inde på, det, jeg nævnte som det andet hovedspørgsmål, nemlig problematikken med bemyndigelser. Forholdet er her det, at der gives en vidtgående bemyndigelse, for øvrigt i flere paragraffer, men jeg holder mig blot til et enkelt hovedeksempel, den centrale § 4, hvor man i øvrigt — lidt mere i parentes bemærket — kan undre sig over, hvorfor denne kompetence nu er overflyttet til undervisningsministeren i stedet for til statsministeren efter den gamle lov, men hvor den centrale regel jo er den, at — jeg citerer fra § 4, stk. 2:

„Godkendelse må ikke meddeles, hvor dette skønnes betænkeligt af hensyn til sikkerheden“ osv.

Det er jo en af disse meget vide gummi-standarder, at noget er „betænkeligt“; det kan udfyldes og fortolkes på allehånde måder, det er et meget vidt tøj, man dér giver administrationen og forvaltningen. Det ville vi være betænkelige ved, og vi tilslutter os den opfattelse, der her er kommet til orde, at det rigtige vil være, at det i de enkelte tilfælde bliver folketinget selv, der træffer beslutningen.

Til sidst et par bemærkninger om det tredje hovedspørgsmål, nemlig hvilken procedure folketinget skal anvende ved behandlingen af dette store problemkompleks. Der kan vi fra centrum-demokraternes side give tilslutning til den idé, der har været fremsat om at finde et andet forum; der er for mange forskelligartede problemer involveret, mange problemer, der er alt andet end juridiske, til, at det ville være naturligt blot at lade denne sag behandle i retsudvalget. Om det så skal være et ad hoc-udvalg, eller om det måske snarere skulle være en kommission, hvor man inddrog eksperter, sådan at man ikke blot fik dem ind til høringer, men inddrog dem fast, kan vi selvfølgelig se på efterhånden. Men vi tilslutter os altså den opfattelse, at vi i dette spørgsmål skal finde et specielt forum til behandling af sagen.

Poul Dam (SF):

Denne debat er jo meget interessant, men falder, så vidt jeg kan se, på en underlig måde mellem stolene, fordi man dels taler

om de principielle ting vedrørende atomanlæg — og det kan man ikke nå at komme tilstrækkelig meget ind på — dels prøver at snakke en lille smule om selve lovforslaget.

Vi skal, som det er sagt før, have en stor energidebat, og vi skal vel også have generelle debatter på andre felter, der har forbindelse med dette her, så jeg skal i det store og hele lade de principielle spørgsmål ligge til den tid.

Lovforslaget er, som det er blevet sagt tidligere, væsentlig en revision af loven fra 1962, et tidspunkt, hvor virkeliggørelsen af atomkraftanlæg var noget, der lå meget langt ude i fremtiden, og hvor man derfor kunne tage det hele som noget forholdsvis abstrakt. Nu er det øjeblik jo ved at nærme sig, hvor man skal afgøre, om vi skal have atomkraftanlæg eller ikke, og derfor får lovforslaget en helt anden realitetskarakter.

Jeg synes nok, at man på denne baggrund må sige, at det kapitel II, vi har, og som er overtaget fra den gamle lov, i dag må betragtes som uacceptabelt. På et tidspunkt, hvor man væsentligt tænkte på nogle små forsøgsanlæg og lignende ting, som lå i størrelsesordenen mellem Risø og almindelige eksperimenter i fysiklokalerne i skolerne, var det rimeligt, at undervisningsministeren tog sig af det.

Nu er sagen så alvorlig og væsentlig, at det må være en folketingsafgørelse, om vi skal have atomkraftanlæg, og jeg er i og for sig af den principielle opfattelse, at der bør være en speciel anlægslov for hvert enkelt anlæg, man i givet fald tænker sig. Om vi så skal have dem, det kræver en meget omfattende oplysningsvirksomhed, og det har tidligere ordførere jo sagt meget om, men jeg tror ikke, at nogen af dem i deres bemærkninger har givet udtryk for, hvor omfattende denne oplysning må være. Det bør være en oplysning til folketinget naturligvis, og det bør være en oplysning til hele befolkningen, og det er langt mere, end man kan klare med at kalde 2—3 eksperter ind og høre, hvad de har at sige.

Eksperterne er som bekendt uenige, og ikke ret mange af dem synes at være fuldt ud a jour med den meget omfattende litteratur, der findes herom på alle verdens sprog. Man klarer det i hvert fald ikke med at henvise til 2—3 kronikker, og man klarer det slet ikke med at fastslå, som hr. Poul

[Poul Dam.]

Boeg gjorde det, at det er folketingets opgave at berolige befolkningen, hvis den er bekymret. Tværtimod, hvis dette folketing kunne forurolige befolkningen, ville det måske være bedre, men det plejer jo ikke at være det, som er virkningen herfra — det er heller ikke nogen særlig foruroligende forsamling, jeg ser foran mig.

Med hensyn til det væsentlige i dette lovforslag og det, der medfører, at det er justitsministeren, der fremsætter det, nemlig hele erstatningsområdet, må jeg sige, at det er klart, at hvis vi skal godkende disse konventioner, må vi acceptere disse ændringer. Men dér vil jeg gerne spørge: skal vi være så trofaste over for konventioner, navnlig over for konventioner, der er indgået mellem en masse stater, men hvoraf kun meget få har ratificeret konventionerne? Jeg bemærker, at en af dem, den, der handler om skibe med reaktorer, kun er ratificeret af én stat i løbet af snart 12 år. Det kunne jo være, at der i denne manglende ratifikation fra en række stater ligger noget materiale til overvejelse af, om konventionerne er tidssvarende, om vi ikke i stedet for skulle arbejde med at få revideret disse konventioner eller eventuelt stille større krav til vor egen lovgivning, end vi er forpligtet til igennem konventionerne.

Vi plejer, når vi behandler sådanne sager — og nu forstår jeg, at retsudvalget ikke får lov til at se på det, men at det skal gøres i et andet udvalg, som slet ikke vil interesse sig for den juridiske side af sagen — at lade konventionerne ligge og sige: det er altså kendsgerningerne. Men skal vi virkelig gøre det? Skal vi ikke en gang i mellem se på, om det er rimeligt, at disse konventioner ratificeres? Når det er så få lande, der har ratificeret dem, er det så ikke tvivlsomt, om vi skal hoppe på vognen, bare fordi der ligger et stykke papir, der er 10—12 år gammelt?

Bracher (KrF):

Med olierestriktionerne fulgte naturligvis en mere effektiv søgen efter andre energikilder. En af disse er atomenergien, som man siden verdenskrigen har beskæftiget sig meget med i mange lande, først og fremmest på forskningsbasis, men efterhånden også som udnyttelsesmulighed.

I denne nye diskussion om fredelig udnyt-

telse af atomenergien har faren ved denne været i forgrunden, og stærke advarsler har rejst sig mod udnyttelsen af denne kraft. Ved en nylig afholdt konference om menneskets økologi, hvor også medlemmer af dette ting var til stede, udtalte lektor Bent Lauge Madsen ifølge referat, at vores energiforbrug fordobles hvert syvende år, og at vi for at holde den stigende økonomiske vækst må gøre os klart, at det må medføre et stigende energiforbrug. En neddæmpning kommer til at betyde lavere levestandard, som ingen er interesseret i. Samtidig må u-landene have muligheder for at få del i energiressourcerne. Der må altså skaffes et stigende merforbrug af energi, og ifølge lektor Madsen vil det være kortsynet bare at bruge løs af de konventionelle energiformer.

Dér er vi enige i vort parti. Nu findes der helt andre energikilder, og mange eksperimenter er i gang, men ingen har til dato vist sig at have frentidens store muligheder. Det må naturligvis være et ønske hos os alle, at der sættes kraftigt ind på undersøgelse af disse alternative energiområder. Med en stor energimængde, der skal bruges, er det et spørgsmål, om den kan opnås ad denne vej.

Atomenergien er givetvis fremtidens største mulighed, og visse steder er man godt i gang med atomværker, ifølge opgivelser flere steder 44 værker i USA og Europa. Det altovervejende spørgsmål er risikoen ved disse værker, både når det gælder uheld i selve værkerne, og når det gælder det store problem med affaldsstoffernes fjernelse og deponering.

Teoretisk kan der opstå store katastrofer, men spørgsmålet er, om der kan tages så omfattende forholdsregler til modvirkning af faren, at denne bliver minimal i praksis. Så vidt man kan skønne, har de uheld, der til dato har været ved de eksisterende værker, ikke været faretruende. Kan man ad forskningens vej nå frem til stadig større beskyttelsesmuligheder mod faren ved at bruge atomenergien, er meget nået. Det gælder især fjernelsen, opbevaring og nedbrydning af affaldsstofferne, eventuelt udnyttelse af disse. Man må se hen til, at de stærkt arbejdende laboratorier rundt omkring i verden med de store stabe af videnskabsmænd må nå til resultater i den retning.

Som situationen er i dag, er det naturligt,

[Bracher.]

at der rejser sig advarsler og protester, både fornuftbetonede og stærkt følelsesladede. Det er derfor nødvendigt med nøgterne overvejelser, før vi går til anlæg af det første kraftværk i vort land. Situationen er ikke mere anstrengt, end at man nok kunne vente 3 år, som det er anbefalet i den af førnævnte konference udsendte resolution.

På den anden side er der pres udefra; på grund af samarbejdet landene imellem er det måske nødvendigt at handle hurtigere, end vi egentlig kunne ønske det. Vi har allerede atomkraftværker mod syd og øst og vest, endog fra Sverige meget tæt på. Vi er allerede i risikoområdet. Om risikoen ved et anlæg inden for vore grænser er større, er et spørgsmål. Ifølge professor Povl Ølgaards udtalelser i radioens orientering i går er der i dag behov for alternative energikilder til supplerende af dem, vi i forvejen har. Lovgivning er i alle tilfælde nødvendig, og vi har siden 1962 haft en lov om atomanlæg, ligesom en kommission har arbejdet med sagen og afgivet betænkning 1968.

I det foreliggende lovforslag siges det, at det er nødvendigt af hensyn til en række ændringer i de nugældende erstatningsregler. Det er klart, at der gennem 14 år må ske en del på internationalt plan, som vi må følge op. Det er vigtigt, at vi ajourfører alle gældende internationale regler. Lovforslaget lægger op til en ratificering af Pariskonventionen og tillægskonventionen, som kommissionen har anbefalet det. Vi bevæger os også her på et nordisk samarbejdsplan.

Vi kan tiltræde de i lovforslaget foreslåede erstatningsregler. Det for os i kristeligt folkeparti vigtigste er, at man ikke uden videre kan gå hen og anlægge et atomværk. I den nugældende lov er det statsministeren, der skal give sin godkendelse, mens det i lovforslaget lægges hen til undervisningsministeren. Det forekommer os at være en lempelse, idet en statsministergodkendelse må ses som værende på regeringsplan, mens en undervisningsministergodkendelse vel kan ske administrativt.

I en så alvorlig sag som denne må godkendelse hvile på et vel gennemarbejdet og undersøgt grundlag, ikke mindst når det gælder stedet for anlæggelsen af et kraftværk. Vi har derfor det ønske, at det blev folkettinget, der godkendte et værks anlæg-

gelse. En så alvorlig sag må være velovervejet, før der gives grønt lys; det gælder jo det danske folks sikkerhed.

Handelsministeren har i går i tv tilkendegivet, at det efter hans personlige mening må være sådan, at folkettinget får alle oplysninger, før det første værker skal gå i gang. Den udtalelse skal ministeren have tak for. Vil det så ikke være naturligt, at det også bliver folkettinget, der giver selve godkendelsen?

Vi vil gerne støtte det forslag, der har været fremme om nedsættelse af et udvalg, hvor der gennem høring kan gives os større kendskab til grundlaget for udnyttelsen af atomenergien. Kristeligt folkeparti går ind for en velvillig behandling af forslaget, men der er altså enkelte ting, vi gerne vil se nøjere på.

Fuglsang (DKP):

Det er forståeligt, at planerne om at oprette det første atomkraftværk i Danmark har rejst en bred debat, som jo også har præget det lovforslag, vi her behandler, selv om det i sig selv kun handler om visse områder, om ansvar, erstatninger, kontrol o. lign.

Medvirkende til den almindelige uro er selvfølgelig erindringerne om den første gang, da menneskeheden for alvor oplevede atomkraftens vældige og ødelæggende styrke med de to atombomber, der faldt over Japan. Hertil kommer jo viderehen bevidstheden om, at hidtil synes forskningen med hensyn til kerneenergi i meget høj grad at være knyttet til dens udvikling og udnyttelse til militære formål. Men vi — og i og for sig også fremsættelsen af forslaget — erkender, at der derudover findes en række usikkerhedsmomenter også med hensyn til dens fredelige udnyttelse. Således nævner § 19 en hel række, deriblandt også væbnede konflikter, fjendtligheder, alvorlige naturkatastrofer og ikke mindst det ofte nævnte spørgsmål om, hvad vi skal gøre ved affaldsprodukterne.

Det gælder i høj grad med atomkraften, som det gør for den første store landvinding, menneskeheden gjorde, ilden, at den kan være en ond herre, og at opgaven bliver at gøre den til en god tjener til menneskehedens fælles bedste. Afgørende for, hvad den bliver, er i væsentlig grad her som på andre områder, hvem der råder over den, og i hvis

[Fuglsang.]

interesse den bliver udnyttet; det afhænger af, om den beherskes af nogle få koncerner og af dem udnyttes til profit, eller om den bliver drevet af samfundet og som sådan i befolkningens fælles interesse.

Vi går ind for en fredelig udnyttelse af atomenergien. Vi går også ind for, at det må ske gennem det offentlige og under dettes og befolkningens direkte kontrol. Vi vil heller ikke på dette område være blandt dem, der søger at modvirke udviklingens og fremskridtets gang, og for øvrigt lærer vel nok alle erfaringer, at noget sådant heller ikke nytter. Alene i vort naboland skyder atomkraftværker frem, Sverige vil således i løbet af en halv snes år formentlig råde over en halv snes atomkraftværker.

Vi må som sagt erkende de eksisterende problemer. Men man står jo med hensyn til atomkraftværker ikke på bar bund. I en række lande, ikke mindst i Sovjetunionen, hvor man byggede verdens første atomkraftværk, råder man over en betydelig fond af positive erfaringer. Endelig betyder den omstændighed, at der findes problemer, som vi ikke må lukke øjnene for, ikke, at videnskab og forskning ikke skulle være i stand til at overvinde dem, som de har løst mange andre afgørende problemer for menneskeheden.

I den konkrete situation er det interessentskabet ELSAM, der planlægger det første værk. Så vidt jeg har kunnet erfare, synes man nok så ensidigt at vende sig til den vestlige kapitalistiske verden, både når det gælder at indhente erfaringer og med hensyn til det praktiske at planlægge anlæg, dette til trods for at der var al mulig grund til også at henvende sig til Sovjetunionen og den socialistiske verden med deres erfaringer og deres fremskredne teknik.

Vi vil i den henseende advare mod illusioner om, at overgang til atomkraft på nogen måde i sig selv skulle mindske vores energiafhængighed af udlandet; den afhænger af vores udenrigs- og handelspolitik overhovedet.

Meget tyder på, at der er en betydelig sammenhæng mellem de store oliekoncerner og den såkaldte energikrise og de vældige prisstigninger og så den pludselige aktualisering af atomkraftværker, at de høje oliepriser er et led i selskabernes bevidste arbejde for at skaffe de midler, som kan sikre dem monopolstilling også på atomkraftområdet.

Derfor mener vi ikke, at planerne om atomkraftværker kunstigt bør forceres blot ud fra en kunstigt skabt energikrise. Vi har over for den her i tinget påpeget andre hurtigere og mere effektive foranstaltninger, bl. a. oprettelsen af et statsligt olieselskab til import og fordeling af olieprodukter, et statsligt olieraffinaderi og nationalisering af vore råstoffer.

Vi mener heller ikke, at anlæg af atomkraftværker på nogen måde skulle hæmme forskning eller andre bestræbelser for samtidig at sikre os andre energikilder.

Så meget om vort syn på baggrunden for dette forslag. Hvad dets konkrete indhold angår om kontrol og ansvar, om erstatning og forsikring, om straffeforanstaltninger og i nogen grad tilsluttede konventioner, vil vi afvente, hvad der sker gennem en forhåbentlig meget grundig og derfor nok også langvarig udvalgsbehandling.

(Kort bemærkning).

Ole Espersen (S):

Det var blot for at opklare en lille misforståelse, inden vi går videre. Det var hensigten med de bemærkninger, der kom fra min side, at det specielle udvalg, der skulle oprettes, skulle beskæftige sig med energiproblemer, oprettelse af atomkraftværker, men ikke nødvendigvis med erstatningsregler, heller ikke med forsikringsreglerne; det vil udmærket fortsat godt kunne ligge i retsudvalget.

Det er også et svar til hr. Poul Dam og gælder tillige en eventuel senere misforståelse, som går på, at retsudvalget ikke skulle få lejlighed til at se dette lovforslag. Det er vores hensigt, at retsudvalget skal behandle

[Ole Espersen.]

dette lovforslag således som det følger af, at det er fremsat af justitsministeren, og de gældende regler i forretningsordenen.

Jeg vil gerne give denne korrektion dels på mine egne vegne, dels på vegne af fru Lone Dybkjær, som vist også er blevet misforstået på det punkt.

Flygaard (DR):

På mit partis vegne kan jeg meddele, at vi ser med velvilje på det foreliggende forslag til lov om atomanlæg.

Vi har bemærket, at lovforslaget skal muliggøre ratifikation af en række konventioner, 1) Pariskonventionen om ansvar over for tredjemand på den nukleare energis område, 2) tillægskonventionen til Pariskonventionen, 3) konventionen om civilretligt ansvar ved søtransport af nukleare materialer og endelig 4) konventionen om ansvar for indehavere af nukleare skibe.

Lovforslaget er jo af ret juridisk karakter og tilsigter at gennemføre en række ændringer af erstatningsreglerne i den gældende lov om nukleare anlæg af 1962. Da spørgsmålet om atomkraft ude i befolkningen nu opfattes som et større spørgsmål, der rækker langt ud over de juridiske aspekter, vil jeg tilslutte mig de synspunkter, som er kommet til udtryk i en skrivelse fra organisationen til oplysning om atomkraft. Vi deler den opfattelse, at hastværksbeslutninger er unødvendige. Vi deler også den opfattelse, at olie-, naturgas- og især kulreserverne ikke nær er udtømt. Det er tillige vor opfattelse, at der findes store muligheder i andre energikilder, og at der stadig væk vil kunne findes flere veje til en nedsættelse af energibehovet.

Som en konklusion på disse betragtninger vil vi overveje at fremsætte forslag til folketingsbeslutning om udsættelse med bygningen af atomkraftværker i Danmark. Betænkningsperioden, som man kan diskutere, skal udnyttes til en kulegravning af problemerne forbundet med brug af atomkraft, en udvidet forskning og fornyet vurdering af andre energiformer, og endvidere en fastlæggelse af en langsigtet energipolitik, der tager såvel økonomiske som sociale hensyn.

Til slut skal jeg bare kort præcisere, at vi er af den opfattelse, at der skal en folke-

tingsbeslutning til for at bygge atomkraftværker i hvert enkelt tilfælde.

Justitsministeren (Nathalie Lind):

Jeg vil gerne begynde med at takke ordførerne for den meget interessante debat, der er ført her.

Der kom jo fra flere ordføreres side bemærkninger om, at man ligesom kunne dele lovforslaget op i forskellige dele, og det, der specielt vedrører justitsministeriet, og det, der sådan set er lagt op til debat om i dag, er jo de erstatningsretlige regler.

Dér vil jeg egentlig gerne begynde med at sige — og jeg vil takke for de udtalelser, der kom fra fru Lone Dybkjær og nu også fra hr. Ole Espersen — at tanken om måske at tage kapitel III ud af lovforslaget og henviser det til retsudvalget tror jeg ikke ville være nogen dårlig idé. Det er de rent juridiske spørgsmål, og dér er det i den forbindelse bortset fra skadens omfang relativt underordnet, hvilken kilde der er til, at der kan ske en ulykke, medens man derimod må have regler, der dækker én i forhold til tredjemand, og man må have regler om, hvem der skal være ansvarlig. Det vil jeg altså, hvis man finder det rimeligt, finde var en naturlig ting.

Derfor vil jeg ikke gå så forfærdelig langt ind på de øvrige ting, der har været nævnt i dag, men blot henviser til, at i fremsættelsestalen er det nævnt, at statsministeren i besvarelse af et spørgsmål her i tinget gav klart udtryk for, at før beslutningen om opførelse af atomværker træffes i Danmark, får folketingsrådet lejlighed til at tage stilling til sagens aspekter. Det er sagt her fra tingets talerstol, og det er sagt her i januar måned.

Det, jeg så yderligere vil henviser til, er, at i den fremsættelsestale, som jeg holdt dagen efter statsministerens svar her i tinget, står en gentagelse af dette, og så er der indføjet en sætning om, at uanset den godkendelsesprocedure, der er fastsat i lovens kapitel II, vil man følge den fremgangsmåde, der her er nævnt. Derfor vil jeg sige, at spørgsmålet om kapitel II, om det er undervisningsministeren osv., og om, hvad der skal ske, vil folketingsrådet få lejlighed til at drøfte nærmere, når den egentlige debat kommer.

Det spørgsmål, som mange af ordførerne også har været inde på, spørgsmålet om sær-

[Justitsministeren.]

lige udvalg osv., er jo en folketingsafgørelse eller præsidiets afgørelse — det må man finde en løsning på — men jeg ville sådan set være taknemlig, hvis man kunne følge tanken om at tage erstatningsreglerne ud til behandling; vi ved, at Barsebäckværket i Sverige går i gang i løbet af 1974. Jeg tror, det er rigtigt, at Danmark ratificerer og tiltræder disse konventioner, og vi vil naturligvis fra justitsministeriets side være behjælpelig på alle måder, hvis der er vanskeligheder; jeg ved, det er indviklede spørgsmål, også med hensyn til det erstatningsretlige. Men kunne vi inden for en rimelig tid få den side af sagen afgjort og så afvente den større energidebat og atomdebat, eller hvad vi vil kalde den, der kommer her i tinget, ville jeg finde, at det ville være en god udgang på sagen.

Tråff (FP):

Jeg vil meget gerne have svar på spørgsmålet om transportregler for disse nukleare stoffer i danske farvande; det er altså spørgsmålene om konvojtjeneste og lods-tvang.

Endvidere fik jeg ikke noget svar på spørgsmålet om de strafferetlige regler, hvor der i § 47 er tale om en maksimalstraf på 2 års fængsel.

Poul Boeg (CD):

I tilslutning til den del af debatten, der har refereret til sagens behandling her i tinget og med særlig henvisning til det ønske, som justitsministeren udtalte, om at tage kapitel III ud og lade det behandle i retsudvalget, vil jeg gerne tilkendegive, at mit parti er helt enig i dette og finder, at det vil være en sagligt velbegrundet fremgangsmåde. Det er muligt — men det er vel en detalje, vi finder ud af efterhånden — at man så også skulle have kapitel IV eller det meste af kapitel IV med; i hvert fald den del af det, som er rent juridisk, finder vi absolut bør behandles i retsudvalget.

Dernæst vil jeg gerne sige, at jeg har lagt mærke til, at der en del gange overgår hr. Poul Dam den skæbne at følge efter mig som ordfører, og han har flere gange vist mig den ære at benytte det som en lejlighed til at henvise til noget, jeg har sagt. Forleden var det noget i forbindelse med

forretningsordenens § 7, og i dag refererede hr. Poul Dam til min bemærkning om, at jeg fandt, folketinget burde prøve at berolige befolkningen, hvor han tværtimod var af den opfattelse, at man måske snarere skulle forurolige, og så tilføjede han, at når han så ud over salen, så han nu ikke noget tegn på foruroligelse.

Det sidste har nok hængt sammen med, at jeg desværre ikke på det tidspunkt var ved ordførerbordet, for havde han set mig, ville han have set tydelige tegn på foruroligelse, nemlig foruroligelse over, at han så fundamentalt misforstod den bemærkning, som jeg kom med.

Jeg håber, det var klart, men vil i hvert fald under disse omstændigheder gerne præcisere, at det, jeg mente, naturligvis blot var, at når der fremkommer en række oplysninger — der er jo eksempelvis henvist til det materiale, vi har fået fra Organisationen til Oplysning om Atomkraft, der har også været henvist til det materiale, som er blevet sendt os i forbindelse med en nylig afholdt konference om menneskets økologi osv. — er det mit og centrum-demokraternes standpunkt, at vi på basis af disse fremlagte fakta skal give den del af befolkningen, som synes foruroliget over de perspektiver, der dér trækkes op, den beroligelse, at de ved, at deres synspunkter ikke vil blive taget let, men at de vil blive taget op til en omhyggelig og saglig bedømmelse og overvejelse, således at vi i givet fald kan berolige befolkningen på basis af klare og objektive fakta.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Der er ikke mere på dagsordenen.

Der er foretaget ændringer i følgende udvalg:

Markedsudvalget:

Udtræder: Holmberg

Ny stedf.: Karlskov Jensen.

[Formanden.]

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 8. februar, kl. 11 med følgende dagsorden:

1) *Anden (sidste) behandling af:*

Forslag til folketingsbeslutning angående folketingets ombudsmands beretning for året 1972.

2) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om bygningsfredning.

3) *Første behandling af:*

Forslag til lov om anvendelse af sommertid.

4) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændret tidsregning [af Ipsen m. fl.].

5) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ophævelse af lov om by- og landzoner [af Hans Bjerregaard m. fl.].

Mødet hævet kl. 15.25.